

Nr 379

Av herrar Adolfsson och Werner, om studiehjälp m. m. vid de gymnasiala skolorna.

(Lika lydande med motion nr 476 i Andra kammaren)

Riksdagens beslut år 1964 om studiestödet grundades bl. a. på material framlagt av studiehjälpsutredningen och studiesociala utredningen, som i fråga om målsättningen uttalat att det samhälleliga stödet åt studerande borde utformas så, att alla ungdomar bereddes möjlighet till den utbildning för vilken de har förutsättningar och intresse, oavsett social och ekonomisk bakgrund och oberoende av bostadsort.

En demokratisering av undervisningen förutsätter att de ekonomiska spärrarna för tillträde till studier över grundskolenivån så långt görligt raseras. Riksdagsbeslutet av år 1964 innebar att detta inte ens tillnärmelsevis uppnåddes. Inom stora skikt av befolkningen måste studiebegåvad och studieintresserad ungdom av ekonomiska skäl avstå från önskad utbildning på högre nivå. Inom dessa befolkningsskikt består nämligen problemet inte bara i de direkta kostnaderna i samband med studier utan framför allt i att **den studerande inte kan bidra till hushållskostnadernas finansiering i föräldrahemmet genom inkomster av förvärvsarbete.**

I regeringsförslaget år 1964 om det studiesociala stödet konstaterades den sociala snedbelastningen till nackdel för socialgrupp 3 när det gäller högre studier och att »avtappningen» börjar redan vid inträdet till gymnasiet. Med hänsyn till utbildningens betydelse för möjligheterna till önskat yrkesval och till ett meningsfyllt liv samt för den ekonomiska, sociala och kulturella utvecklingen i landet är denna omständighet otillfredsställande. Begåvningsreserven, som av ekonomiska skäl nödgas avstå från gymnasial utbildning, löper därigenom risken att bli en aldrig ianspråktagen reserv. Grundläggande för den fortsatta utbildningen är vilka möjligheter som yppar sig för eleven omedelbart efter grundskolan. Ges möjligheten att fortsätta i gymnasium, fackskola eller annan skolform på motsvarande nivå kan grunden läggas för inträde vid universitet eller högskola. Stängs å andra sidan vägen till de gymnasiala skolformerna för denna s. k. begåvningsreserv uppstår faran att den aldrig kommer att tas i anspråk för uppgifter som svarar mot de intellektuella förutsättningarna.

När 1964 års regeringsförslag om studiestödet framlades, yrkades i en kommunistisk motion bl. a. ett högre återbetalningsfritt studiebidrag för

postgymnasiala studier. Särskild vikt fästes i motionen vid frågan om studiehjälpen för elever vid gymnasier och övriga skolor på motsvarande nivå. Mot det föreslagna och av riksdagen även beslutade grundbeloppet, begränsat till 75 kronor per månad, ansåg motionärerna att det varit rimligt att redan från början fastställa beloppet till det dubbla. I avvaktan på en snar omprövning av frågan föreslog motionärerna en höjning av grundbeloppet till 100 kronor per månad, varjämte förbättring av vissa andra bidrag föreslogs. Sålunda yrkades att de förhöjda studiebidragen till de studerande som uppnår 21 års ålder under det kalenderår de påbörjar utbildning vid gymnasier etc. skulle utgå med 300 kronor per månad i stället för av regeringen föreslagna 175 kronor, att till studerande i behov av inackordering skulle utgå ett inackorderingstillägg med 200 kronor per månad, att resettillägg skulle utgå med belopp motsvarande de verkliga kostnaderna samt att fria läroböcker och fri skolmateriel skulle ges eleverna i gymnasierna och andra skolor på motsvarande utbildningsnivå. Riksdagen avslög emellertid dessa förslag.

Någon förbättring av de 1964 fastställda studiestödsbeloppen har där- efter inte skett. Tvärtom har bl. a. genom riksdagsbeslut bidragsbeloppens reella värde försämrats. När höjningen av omsättningsskatten vid 1965 års riksdag skedde, genomfördes viss kompensation beträffande bl. a. det studiebidrag som benämnes det förlängda barnbidraget. Detta höjdes från 60 till 75 kronor per månad. Något motsvarande förslag beträffande det ekonomiska studiestödet åt de gymnasiestuderande framlades emellertid inte, och motionsförslag om kompensation genom bidragens höjning från 75 till 100 kronor avvisades av riksdagen.

Frågan om det statliga studiesociala stödet kan inte anses löst genom 1964 års riksdags beslut. Det är endast ett — och enligt vår mening otillräckligt — steg på vägen till den principiella lösningen med *studielön*, så beräknad att de studerande tillförsäkras ungefärligen samma levnadsstandard som anses rimlig för förvärvsarbetande ungdomar i motsvarande åldrar. Denna ståndpunkt företrädde också i en av Sveriges elevers centralorganisation (SECO) i december 1965 framlagd utredning med konkreta förslag om studiestödets utformning. Utredningen hävdar den riktiga ståndpunkten »att all utbildning socialt skall värderas som yrkesarbete och därmed också ersättas med någon form av lön», och att »belastningen på föräldraekonomin bör upphöra i och med att eleven lämnat den obligatoriska skolan». Utredningen föreslår en uppbyggnadsperiod för ett studielönsystem på femton år men ställer också förslag om omedelbara reformer, bl. a. en höjning av studiebidraget till 200 kronor i månaden för elever i åldern 16—19 år, 250 kronor för åldern 19—22 och 300 kronor i månaden för äldre elever.

Utan att närmare ingå på detaljerna i SECO-utredningens förslag anser vi att de ger uttryck åt en principiellt riktig målsättning för samhällets

studiesociala stöd. Det är enligt vår mening också angeläget att redan under kommande budgetår förbättra det nu utgående studiestödet, inte minst med hänsyn till att det reellt försämrats sedan det infördes 1964. Utan att för närvarande föreslå någon förändring av studiestödets konstruktion och med beaktande av de ekonomiska förhållandena föreslår vi en uppräknings av grundbeloppet. Vi anser dessutom att riksdagen bör fatta principbeslut om fria läroböcker, fri skolmateriel och fria skolmältider åt alla studerande på det gymnasiala stadiet samt till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till en sådan höjning av det allmänna driftbidraget för skolväsendet att kommunerna kompenseras för de härigenom ökade merutgifterna.

Med stöd av det anförda föreslås,

att riksdagen måtte besluta

att med tillämpning från och med budgetåret 1966/67 fastställa studiehjälpens grundbelopp vid de gymnasiala skolorna till 100 kronor per månad;

att resettillägg skall utgå med belopp motsvarande de verkliga resekostnaderna;

att i princip uttala att fria läroböcker, fri skolmateriel och fria skolmältider skall ges åt alla elever i de gymnasiala skolorna, och i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att förslag utarbetas och förelägges innevarande års höstriktsdag om tilläggsanslag till driftbidraget för det allmänna skolväsendet så att kompensation ges till kommunerna för sistnämnda reformförslag; samt

att förslagsanslaget till studiebidraget m. m. under statrubriken G 3 uppräknas med 38,4 miljoner kronor eller till 441 400 000 kronor.

Stockholm i januari 1966

Gunnar Adolfsson

Lars Werner